

**NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV**

**ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE
V JOSEFOVĚ**

Ing. René Hubka
PROXION s.r.o.
Hurdálkova 206
547 01 Náchod
proxion@proxion.cz
qynvnhfb

Váš dopis čj. / ze dne -/27.6.2023
Naše čj.: NPÚ-362/55595/2023
Vyřizuje: Mgr. Zezula
Spisový znak: 823.

Josefov 2. 8. 2023

Jaroměř - Josefov, okres Náchod, ul. 5.května, bez č.p., p.č. 555, p.č. 556, v k.ú. Josefov u Jaroměře, Ochanné pásmo městské památkové rezervace Josefov rejstř. č. ÚSKP 3205

Vyjádření odborné organizace státní památkové péče k žádosti podle § 32 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Předmět žádosti:

- „V souvislosti s projektově připravovanou akcí Revitalizace hal v Jaroměři – Josefově vás na základě plné moci k zastupování stavebníka Královéhradeckého kraje žádám o stanovení možností, podmínek a limitů záměru z pohledu NPÚ. Místo stavby: ul. 5.května, Jaroměř – Josefov, pozemky st.č. 555 a 556 v k.ú. Josefov u Jaroměře. Stavebník: Královéhradecký kraj, Pivovarské nám. 1245, Hradec Králové. Děkuji za stanovení. René Hubka - jednatel společnosti.“

Dne 27. 6. 2023 Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově (dále jen „NPÚ, ÚOP v Josefově“) obdržel žádost o konzultační vyjádření ve výše uvedené věci.

O vyjádření v této věci požádal pan Ing. René Hubka, PROXION s.r.o., Hurdálkova 206, 547 01 Náchod.

Přílohy žádosti:

- K žádosti nebyly přiloženy žádné další přílohy.

Charakteristika a popis objektu:

Výstavba dvou budov na p.č. 555 a 556 byla provedena v roce 1894 v předpolí korunních hradeb při cestě na Jaroměř. Plány nechalo vypracovat K. und K. Genie-Direction in Josefstadt pro 350 oddíl vozatajstva v Josefově. Dvě velké haly byly vystavěny původně jako vozatajské kůlny „Fuhrwerk Depot“. Východní budova „Depot 1“ a západní budov „Depot 2“. Pro vojenskou posádku v Josefově a obecně pro c. a k. vojsko se ve vozatajských dílnách zhotovovaly veškeré výrobky kolářské, sedlářské a kovářské. Zhotovovaly se zde jak dílčí součástky, tak i celé vozy, lafety pro dělostřelectvo nebo koňské postroje. Poloha blízko železnice byla zvolena patrně záměrně, pro expedici hotových výrobků vlakem nadregionálně do vojenských skladů c. a k. vojska. Areál dílen byl po celém obvodu oplocen a strážěn pomocí strážnic. Areál byl v předpolí pevnosti Josefov osamocen, teprve až na počátku 20. století začala na protilehlé straně postupně vznikat obytná čtvrť dělnických domů zvaná Peking s budovou cukrovaru (dnes ulice Průmyslová). Za první světové války celý areál sloužil jako zajatecký tábor pro zajaté ruské a italské vojáky. Obyvatelé Pekingu a

příchozí do Josefova byly svědky jejich utrpení. Hlad a zima trápily zajaté vojáky přivezené do Josefova. Kolem roku 1917 následkům zranění a chorob podlehl 465 italských zajatců. Pohřbeni jsou na vojenském hřbitově v Josefově. V první a druhé polovině 20. století areál sloužil jako skladový prostor pro účely armády od československé armády, přes německou okupační armádu až po sovětskou armádu. Následně objekty přešly do rukou města Jaroměř a opět sloužil pro skladovací účely. Okolí vozatajských kůlen doplnila souvislá zástavba rodinných domů lokality tzv. „Josefovská Ptáka“ postupně vznikající od první pol. 20. století.

Jedná se o dvojici velkých hal. Západní hala na p.č. 556, původně „Depot 2“ a východní hala na p.č. 555 původně „Depot 1“. Obě stavby jsou jednoduše a účelně řešeny, každá je v podstatě srostlice čtyř spojených hal. Architektonické řešení je pro obě stavby identické a opakující se. Zděná budova haly na obdélném půdoryse, která je zastřešena čtveřicí stejných a pravidelných sedlových střech umístěných vedle sebe. Hřeben sedlových střech je vždy paralelní s podélnou stranou budovy. Kratší protilehlé fasády (severní a jižní) jsou zděné štítové, sedlové střecha štítů přesahuje. Štítová zeď je zesílena pomocí pilířů na centrální ose, nárožích a v místě úžlabí. V každém štítu na ose hřebene je umístěn v přízemí segmentově klenutý vjezd s dvoukřídlými vraty a nad ním kruhové okno. Segmentový záklenek, šambrána kolem okna a sokl s římsou je vyveden ozdobně v režné cihle. Plochy fasády jinak hladce omítnuté. Boční zděné fasády jsou členěny vždy na 15 okenních os (7+1+7) v ose segmentově klenutý vjezd s dvoukřídlými vraty. Boční zeď je opět zesílena vystupujícími pilíři mezi okny, na nárožích a v místě vjezdu. Segmentové záklenky na okny a vjezdem, parapety a sokl s římsou jsou vyvedeny rovněž ozdobně v režné cihle. Fasáda jinak hladce omítaná. Barevnost omítaných ploch byla pravděpodobně jednobarevná ve světlém vápenném nátěru. Okna jsou čtvercového formátu dvoukřídlá ven otvíravá dělená příčkou vždy na čtyři okenní tabulky. Výplně jsou tvořeny masivním zazděným rámem, do kterého je v interiéru vložena kovaná probíjená mříž. Profilace oken jednoduchá zdobná, zasklení do polodrážky. Jištění křídel pomocí obrtlíků, panty zasekané zakončené ozdobným pěšcem. Kruhová okna ve štítech členěna okenními příčkami do kříže na čtyři okenní tabulky. Vrata dřevěná svlaková, ven otvíravá, zavěšená na kovaných závěsech, kované panty kotveny do pískovcového armování ve zdivu. Střecha původně krytá režnou keramickou krytinou na latích, hřebenáče kladeny do malty. Úžlabí mezi sedlovými střechami výrazně oplechované a odvodněné do obou štítů do velkých kotlíkových svodů. Prosvětlení střechy bylo původně řešeno pomocí malých střešního oken cca 50x50cm ve větším počtu. Interiér budovy haly tvořen obvodovým zdivem a dřevěnou tesařskou konstrukcí vynášející krovy sedlových střech. Vnitřní prostor je koncipován jako jeden velký otevřený prostor členěný pouze dřevěnými hraněnými sloupky v pravidelném rastru 5x16, celkem tedy v počtu 80 ks sloupků. Sloupy jsou kotveny do kamenných patek, které jsou po obvodu stavby kotveny do souvislého obvodového základového zdiva, v centrální části sloupy kotveny rovněž po kamenných patek, navazujících na cihelné pilíře v základech. Podlaha původně zvýšená oproti exteriéru. Mezi kamennými patkami pilířů dřevěné hranoly v nášlapu s tesařskou podlahou.

Obě budovy vozatajských kůlen se do současnosti zachovaly poměrně v autentické podobě. Více zachovaná je jednoznačně budova západní „Depot 2“ na p.č. 556. Zděný obvodový plášť má původní členění a truhlářské výplně (vrata i okna). Druhotně byly upraveny pouze vrata na jižním průčelí, která byla rozšířena a nahrazena cca v první pol. 20. století za vrata posuvná. Severní průčelí je ale autenticky dochováno. Druhotně jsou ve všech štítech proražena malá okénka pro prosvětlení, tuto úpravu lze odhadovat k roku 1914 a je charakteristická pro obě stavby. Změnou prošla i krytina, která je mladší plechová patrně z druhé pol. 20. století. Interiér má původní dispozici i nosnou dřevěnou konstrukci, která byla jen lokálně vyspravována. Druhotně cca z druhé pol. 20. století je provedena betonová podlaha ve snížené nivelitě, která nahradila původní dřevěnou.

Východní budova „Depot 1“ na p.č. 555 prošla výraznějšími stavebními úpravami a je zachována podstatně méně v detailu ale i dispozici. Zděný obvodový plášť má místy pozměněné členění,

v některých místech byly proraženy nové vstupy nebo okenní otvory. Z osmi dvoukřídlých vrat ve štítech se dochovalo pouze jeden původní segmentový otvor bez výplní, ostatní vrata byla v 1. a 2. pol. 20. století pozměněna na mladší dřevěná, plechová nebo posuvná vrata větších rozměrů. Původní okenní výplně jsou dochovány jen z 1/4, ostatní byla nahrazena na nová, někde jsou dokonce osazena okna plastová. Krytina střechy je mladší plechová z druhé pol. 20. století. Dispozice byla výrazně pozměněna. V polovině stavby byla vyžděna zděná příčka, která dělí stavby na poloviny. Západní část haly je v lepším stavu, otevřená do krovu, pouze v jihozápadním koute je vložena novodobá vestavba místností a sociálního zařízení se stropy s SDK. Dřevěná konstrukce v této části dobře dochovaná jen lokálně vypravená. Ve východní polovině stavby jsou vyžděny další příčky vymezující místnosti podél východní boční fasády. Veškeré místnosti ve východní části jsou se stopy, zaklopeny pod úroveň vazných trámů. Vyžděné příčky nejsou nosné, v celé stavbě se projevují původní nosné sloupy. Dřevěná konstrukce je lokálně skryta pod omítkami. Stav dřevěné konstrukce není znám, ale lze se domnívat, že bude v horším stavu, než konstrukce přiznaná otevřená. Veškeré podlahy v hale jsou nové betonové cca z druhé pol. 20. stol.

Dosud byly na našem území zmapovány pouze starší příklady vozatajských dílen (tj. „Fuhrwerk Depot“) z období napoleonských válek z 18. století, které však byly tvořeny převážně přestavbou starších hospodářských objektů adaptovaných pro nový účel (např. Týn nad Vltavou, Olšany u Prostějova) a nejsou zdaleka tak dobře dochované do současnosti. Z hlediska typologie představují josefovské vozatajské dílny unikátní typovou stavbu spjatou s vojenským stavitelstvím konce 19. století. Zřejmě se jedná o jediný typ této stavby (konstrukce) na našem území. Po bližším seznámení se stavem na místě (dne 17. 5. 2023) lze konstatovat, že haly odpovídají svému stáří a způsobu užívání, avšak z hlediska míry dochovanosti, autenticity a jedinečnosti vykazují památkové hodnoty splňující nároky na prohlášení za nemovitou kulturní památku.

Současný stav poznání dotčených chráněných kulturně historických hodnot:

Posuzované objekty se nachází v ochranném pásmu Městské památkové rezervace Josefov, určeném rozhodnutím Okresního národního výboru Náchod, odboru kultury ze dne 28.08.1987, č.j. kult/480/87.

Městská památková rezervace Josefov představuje významné dílo fortifikačního stavitelství 2. pol. 18. století. Vybudováno pevnostní město jednotné urbanistické koncepce, geometrického půdorysu, vlastní obranný systém opevnění je tvořen soustavou fortifikačních prvků a staveb a je z podstatné části zachován do současnosti. Ochranné pásmo městské památkové rezervace Josefov zahrnuje nejbližší okolní krajinu. V severní části hranice sleduje železniční trať směr Jaroměř-Trutnov, na východě a v jižní části prochází katastry obcí Starý Ples, Nový Ples a Rasošky, zastavěné části obcí však nezahrnuje. V jihozápadní části území jsou začleněny bývalé vojenské hřbitovy, na západě vybíhá až za železniční trať směr Jaroměř-Hradec Králové a zahrnuje objekty bývalých pracháren. Odtud se vrací k hranici ochranného pásma protínající tzv. Jezbínská luka. Zřízením ochranného pásma městské památkové rezervace Josefov se sleduje zvýšená ochrana prostředí před případnými negativními vlivy z nejbližšího okolí a rušivými zásahy, zvláště při stavebních změnách v území vymezeném ochranným pásmem.

Předmětem památkové péče v ochranném pásmu jsou historický půdorys a jemu odpovídající prostorová a hmotová skladba, městské interiéry včetně povrchu komunikací, plochy zvýšené ochrany, ostatní chráněné plochy a podzemní prostory, hlavní městské dominanty v dálkových i blízkých pohledech, nemovité kulturní památky, ostatní objekty, soubory a prostory, dotvářející prostředí rezervace a veřejná zeleň.

Dle Rozhodnutí o prohlášení ochranného pásma Městské památkové rezervace Josefov jsou stanoveny *Podmínky ochrany*:

- a) *Při pořizování územně plánovací, přípravné a projektové dokumentace, při provádění staveb a stavebních úprav, zásazích do utváření terénu a zeleně je nutno dbát, aby nebyla změnami přírodních prvků a půdorysné, hmotové a výškové konfigurace zástavby použitím*

nevhodných stavebních materiálů oslabena nebo porušena historická urbanistická a architektonická struktura prostředí památkového ochranného pásma a měřítko a panorama městské památkové rezervace.

- b) Zvláštní pozornost je třeba věnovat navrhování a výstavbě sídlišť a souborů občanské vybavenosti, jejich hmotovému působení s ohledem na panoramatické hodnoty městské památkové rezervace, konfiguraci terénu a krajinnému působení rezervace.
- c) V ochranném pásmu nelze umísťovat zařízení a stavby, které by svými důsledky narušovaly stavební fond městské památkové rezervace a její vnější prostředí....
- d) Projektovanou řízenou skládku odpadků v prostoru na Brdcích mezi státní silnicí a řekou Metuje realizovat za předpokladu, že provozovatel skládky zajistí její následnou rekultivaci.
- e) Začlenění objektů skladů (bývalá prachárna) na Libínách a části přilehlého prostoru Jezbin do ochranného pásma neomezí výstavbu v zastavěné části Jezbin, pokud bude dodržena stávající výška objektů.
- f) V území na josefovských Ptákách provádět výstavbu a úpravy rodinných domků do výše dvou nadzemních podlaží.

Předmětné objekty se na základních hodnotách ochranného pásma památkové rezervace a prostředí městské památkové rezervace podílí svým hmotovým a architektonickým řešením včetně použitých materiálů a povrchových úprav, včetně dochovaných historických konstrukcí.

Posouzení prací a jejich vlivu na dotčené kulturně historické hodnoty:

V současném stavu se oba halové objekty (p.č. 556 a 556 v k.ú Josefov u Jaroměře) včetně okolního pozemku (p.č. 557/1 v k.ú Josefov u Jaroměře) nacházejí na území ochranného pásma Městské památkové rezervace Josefov, určeném rozhodnutím Okresního národního výboru Náchod, odboru kultury ze dne 28.08.1987, č.j. kult/480/87. Z hlediska zájmu památkové péče by byly v současném stavu ochrany posuzovány zejména veškeré zásahy a stavební úpravy týkající se vnějšího pláště obou budov a jeho okolí. Na základě situování objektu, pohledovosti objektu, doloženého historického původu, stavu zachování a silné vazby na předmět ochrany, lze ze strany památkové péče stavební úpravy v ochranném pásmu výrazně regulovat ať už z hlediska nové výstavby, hmotového, architektonického řešení nebo uplatnění stavebních materiálů na vnějším plášti.

Přístup k obnově a revitalizaci hal je z našeho pohledu neměnný a lze zopakovat závěr, který vzešel z jednání Interní komise NPÚ, ÚOP ze dne 27. 3. 2023 při projednání posledního záměru.

Z hlediska dalších úvah o projektu je z našeho pohledu nejzásadnější zachování hmoty a vnějšího pláště u obou halových staveb. Objekty je žádoucí z exteriéru maximálně rehabilitovat do původního doloženého stavu nebo starší vývojové fáze s uplatněním odpovídajících prostředků a stavebních materiálů (tradičních materiálů). Objekty mohou být doplněny soudobou novostavbou nerušivého pojetí v prostoru mezi halami, včetně propojení všech staveb pro lepší funkční využití.

Západní hala na p.č. 556 (původně „Depot 2“) je celkově lépe dochovaná s řadou autentických a původních prvků jak v exteriéru, tak interiéru. Původní je dispozice, nosná dřevěná konstrukce, převážná většina okenních a dveřních otvorů včetně výplní a ostatních prvků. K úpravám západní haly v interiéru proto doporučujeme přistupovat pietně s cílem zachovat maximum původních prvků stavby in situ. Prezентovat objekt v jeho dochovaném stavu, jako reprezentativní vzorek z obou hal. V interiéru je dále možné akceptovat jakékoli další stavební úpravy, které nepovedou k poškození stávajících konstrukcí a architektonických a kulturněhistorických hodnot objektu. Prostor lze upravovat a adaptovat, tak aby poskytoval větší zabezpečení. Lze uvažovat o vložení soudobých nerušivých konstrukcí a vestaveb v menším rozsahu bez zásahu do stávající dřevěné nosné konstrukce apod. Obecně je žádoucí zachovat prostor v interiéru převážně volný a maximálně otevřený v souladu se stávajícím pojetím.

Východní hala na p.č. 555 (původně „Depot 1“) prošla za dobu své existence výraznějšími stavebními úpravami a je zachována podstatně méně v detailu ale i dispozici. K úpravám interiéru je proto možné přistupovat volněji. Z hlediska památkové péče je možné připustit větší míru adaptace původní dřevné konstrukce včetně možného odstranění nosných dřevěných konstrukcí, například formou vložené tepelně izolované vestavby atd...

V minulosti byly kolem hal umístěny ještě další menší doprovodné stavby (strážnice, kůlny, přístřešky) které postupem času zanikly. Areál je možné rovněž doplnit menšími doprovodnými stavbami dle potřeby. Terén byl patrně druhotně navýšen, doporučujeme obnovit původní úroveň terénu pro zlepšení vlhkostních poměrů obvodového zdiva obou hal. Důležitá bude rovněž revize, případná obnova odvodňovacích kanálů pro okapové svody. Zpevněné plochy v areálu převážně s asfaltovým povrchem doporučujeme nahradit za vhodnější typy povrchů (mlat, kostky).

Vzhledem ke stručnosti předloženého záměru nelze v této chvíli přesně specifikovat všechny aspekty, na které bude NPÚ, ÚOP v Josefově klást důraz. Obecně však lze konstatovat následující. Projektování obnovy stavebních památek se liší od projektování novostaveb či úprav objektů památkově nechráněných především respektováním specifických limitů a pracovních postupů, které zajišťují ochranu dochovaných hodnot, zejména pak architektonických a kulturněhistorických hodnot. Cílem památkové péče je především věrohodná a ohleduplná obnova historických objektů s přihlédnutím k jejímu smysluplnému využití. Památkově chráněné stavby představují natolik rozmanité, složité a vrstevnaté struktury, že pro jejich obnovu nelze stanovit univerzální návod, zejména ne takový, který by byl složen výhradně z „výčtu správného zacházení“ s jednotlivými prvky. Základním rámcem a „omezujícím polem“ těchto interpretací jsou obecné zásady obnovy stavebních památek a to: zásada šetrnosti v přístupu k dochované historické substanci; zásada respektování vývojové vrstevnatosti díla; zásada bedlivého a diferencovaného rozlišování hodnot; zásada celistvé interpretace stavebního díla; zásada věrohodnosti ztvárnění; zásada kontextuálního přístupu.

Vše tedy záleží na vyváženém přístupu a vhodné koncepci návrhu. Revitalizaci doporučujeme v přípravné fázi nadále konzultovat se zástupci památkové péče. Zřízení stabilního depozitáře velkých exponátů, archeologických nálezů nebo lapidária na krajské úrovni s možností prezentace veřejnosti obecně považujeme za vhodný a smysluplný způsob využití pro dané objekty a v širším kontextu i pro MPR Josefov a území Josefova vůbec.

Upozornění:

Toto vyjádření nenahrazuje závazné stanovisko Městského úřadu Jaroměř, Odboru výstavby a památkové péče.

Ing. Jiří Balský
ředitel

Přílohy (počet svazků): - 2x

Příloha č.1 - Historická ikonografie a plánová dokumentace v počtu 8 stran

Příloha č.2 - Mapové podklady r. 1790–1929 v počtu 5 stran